

MERKEZDEN HABERLER

ULUSLARARASI MİMAR SINAN SEMPOZYUMU Atatürk Kültür Merkezi tarafından Mimar Koca Sinan'ın ölümünün 400. yıldönümünde anmak üzere düzenlenen uluslararası sempozyum, 24-27 Ekim 1988 günlerinde Türk Dil Kurumu Konferans Salonunda yapıldı.

Ölümünün 400. yılı olan 1988 boyunca Mimar Sinan'ı anmak üzere, bilimsel yayınlardan operaya, sergilerden bilimsel konferanslara kadar çeşitli etkinlikler düzenlenmesi istenmiş; Hükümet kararıyla "Anma Yılı" program ve etkinliklerin belirlemek ve işbölümü yapmak görevi, Üniversitelerimizin Rektörlerinden oluşan bir millî komiteye verilmişti. Sinan'la ilgili uluslararası bilimsel sempozyum düzenleme görevini Atatürk Kültür Merkezi üzerini almıştı.

Atatürk Kültür Merkezinde, bu işi yürütmek üzere şu biçimde bir Tertip Komitesi oluşturulmuştur:

Tertip Komitesi Başkanlığı görevini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı ve Merkezimiz Bilim Kurulu Üyesi Prof. Dr. Nurhan Atasoy 1988 Mart ayına kadar yürütmüştür. Bundan sonra yine Merkezimiz bilim Kurulu üyesi Prof. Dr. M. Oluş Arık (A. Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi) "nöbeti devralmıştır."

Diğer Üyeler : Prof. Dr. Rüşan Arık (A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dekanı), Prof. Dr. Gönül Öney (E.Ü. Edebiyat Fakültesi Dekanı), Emekli Prof. Dr. Oktay Aslanapa (İ.Ü. Edebiyat Fakültesi), Prof. Dr. Aptullah Kuran (Boğaziçi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi), Doç. Dr. Yıldız Ötüken (H. Ü. Edebiyat Fakültesi), Doç. Dr. Filiz Yenişehirlioğlu (H. Ü. Edebiyat Fakültesi).

Tertip Komitesi, katılıp-katılmayacaklarını sormak ve duyuru niteliğinde ilk sirkülerini, yurtiçinde ve dışındaki, Türk Sanatı ile ilgili çalışması bulunan hemen her tanınmış uzmana yollamıştır. Katılmak istediğini bildiren bilim adamlarının sayısı, bu sempozyum için elde olan imkânları çok aşan büyüklükte bir organizasyonu gerektirir hâle gelince, müracaat önceliğine göre bildiri sayısını sınırlandırmak zorunda kalan Tertip Komitesi, 45 bildirin programına alınmasını, bunları sunacak uzmanların davet edilmesini önermiştir.

Açılış töreninden sonra herbirinde iki ile yedi arasında bildirinin yer aldığı 8 oturum hâlinde 4 gün sürecek biçimde tasarlanan programda, Sinan'ın kişiliği, çalışma ortamının ve eserlerinin yorumu ve tarihî geçmişi hakkındaki bildirimler bir küme; Sinan'ın eserlerinin gruplar, ya da tek bina monografileri hâlinde, mühendislik ve şehircilik açılarından değerlendirildiği bildirimler bir küme; Sinan'ın eserlerinin dekoratif programı ve Sinan eserlerinde dekorasyon konularındaki bildirimler bir küme; Sinan çağındaki diğer sanatlara bakış getiren bildirimler ayrı bir küme; Sinan eserlerindeki belli bir eleman veya özelliğin analitik irdelenmesini yapan bildirimler başka bir küme; Türkiye dışındaki kültür çevrelerinde Sinan'ın eserleri ve etkilerini işleyen bildirimler bir küme; mimarlık tarihinde doruk sayılan kişiliklerle Sinan'ın mukayesesi de son bir küme ayırdelecek tarzda bir düzen tutturulmuştur.

24 Ekim 1988 Pazartesi günü saat 10.00'daki açılış töreni, Kültür ve Turizm Bakanı M. Tınaz Titiz, Yargıtay Başkanı Ahmet Coşar, Ana Muhalefet Partisi Başkan temsilcisi Ali Dinçer, Atatürk Yüksek Kurum Başkanı Suat İlhan ve eşi, Türk Dil Kurumu Başkanı Prof. Dr. Hasan Eren, Ankara'daki üniversitelerin öğretim üyeleri ve öğrenciler ile bildiri sahiplerinin katılımıyla başlamıştır.

İlk konuşmayı Tertip Komitesi adına, Atatürk Kültür Merkezi Türk Sanatı Bilim ve Uygulama Kolu Başkanı Prof. Dr. M. Oluş Arık yapmıştır.

Arık özetle, Sinan'ın 400 yıl önce, bugünkü modern betonarme-kar-kas inşaat teknolojisi ile yürütülen modern mimarî gibi, taşıyıcı unsurlarla taşınan kütlelerin birbirini askıya aldığı, çektiği, ittiği bağlantılar sisteminden oluşan bir iskelet meydana getiren dev projeler yapmış bir dahi olduğunu; bu dehayı 400. yılında yurtiçinden ve dışından uzmanlarla birlikte selâmlamak; onu anmak üzere bu sempozyum'un toplandığını söyledi. Pek uzak olmayan bir geçmişte, Türk sanatı araştırmaları henüz emekleme safhasında iken, Batılı uzmanların genellikle yüzeysel değerlendirmeler; Türk sanatının Bizans ve İran sanatlarının bir uzantısı ve karışımı olduğu mânâsına gelen yorumlar yaptığına; hattâ Sinan'ın mimarisinin bile, özellikle Süleymaniye Camiinin, Ayasofya'nın taklidi olduğunu öne sürdüğüne; buna karşı da toplumumuzda savunma duygusuyla, zaman-zaman öbür aşırı uç denebilecek görüşlerle iddiaların ortaya çıktığına işaret eden Arık; Türk Sanatı alanında bilimsel araştırmaların son 15 yılda büyük bir gelişme gösterdiğini; artık bir tek Sinan için bile bilimsel toplantılar ve yayınlar yapıldığını; böyle uluslararası ortamlarda çeşitli bilim adamlarının birçok araştırmalar sunduğunu vurguladı.

İkinci konuşmayı, Atatürk Kültür Merkezi Başkanı Ord. Prof. Dr. Aydın Sayılı yaptı.

Sayılı konuşmasında, bir teze göre tarihin ana çizgilerini dahilerin belirlediğinden; Mimar Sinan'ın da uygarlık gelişmesinde tarih çapında iz bırakmış büyük bir insan olduğundan; Osmanlı İmparatorluğu'nun gelişme doruğunu oluşturan Kanunî Sultan Süleyman zamanında yaşamış bir mimar olan Mimar Sinan'ın da zamanındaki eğilimlerin en olumlu yönlerini şahsında temsil ettiği gibi kendinden sonraki kuşaklar içinde Türk Sanatı'nın gelişme doğrultularını da belirlemiş bir kişi olduğundan söz eder ve Mimar Sinan'ın büyük başarılarını ve eserlerini ne dereceye kadar onu yetiştiren topluma borçlu olduğu ve ait olduğu toplum, sanat alanındaki ana çizgilerini ne dereceye kadar Mimar Sinan'dan almış olduğu sorusunu sorar. Bu iki görüşün genellikle birbirlerine rakip ve bazan da birbirleriyle bağdaşmaz iki görüş olarak kabul edildiğini, bununla beraber, bu konuda katı bir tutumun makul olmadığını söyler. Ayrıca, büyük bir insanın dahî, toplumunun potansiyel bir nitelikte olsa da sahip olduğu olumlu vasıfları en iyi temsil eden, bunların teşhisini en etkili bir şekilde yapabilen insan olduğundan; bu yüzden de toplumunun en yararlı ve en olumlu gelişme doğrultularının en sarıh ve açık seçik biçimde belirlenmesinde büyük rol oynayan kişisi olduğundan; böylelikle etkileniş ve etkileyişin aynı insanda toplanabildiğinden ve bu iki görüşün birbirleriyle bağdaşmaz durumda olduğundan söz eder.

Açılış oturumunda son olarak, Kültür ve Turizm Bakanı M. Tınaz Titiz bilim adamlarına ve konuklara hitap etti.

Titiz konuşmasında, Mimar Sinan'ın 400. anma yılında, sevindirici bir gelişme olarak birçok kuruluşun Mimar Sinan'ın çeşitli yönlerine ilişkin toplantılar düzenleyerek; bir taraftan bilim dünyasının bu konuda daha yeni fikirler üretmesine, diğer yandan da kamuoyunda yeni bir bilinç üretilerek, bu konuda bilincin geliştirilmesine yardımcı olduğundan; bu tip toplantı ve anma törenlerinin faydalı ve kaçınılmaz olmakla birlikte, kültürel mirasa sahip çıkma açısından, kalıcı etkiler bırakacağı düşüncesiyle, daha çok eserlerini yaşatarak ve o eserlerin arkasındaki teknik ve felsefi düşünceyi yakalamaya çalışarak, kısaca Sinan'ı anlamaya çalışarak anmanın önemine dikkat çekilmesi gerektiğinden; Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bu iki yöndeki çalışmalara öncülük etmekte olduğundan; bunların ilkinin, Mimar Sinan'ın eserlerinin yaşatılması fonksiyonunu yerine getirebilme arzusuyla, Sinan'ın şu anda restore edilen birçok eserine daha fazla

bütçe ayırmak, diğer yandan uzun yıllar çeşitli nedenlerle restore edilemeyen eserleri 1988-1989 restorasyon programlarına almak olduğundan; ikincisinin ise, Mimar Sinan'ın eserlerindeki felsefe ve teknolojinin anlaşılmasına yönelik, bir dizi bilimsel kongre, konferans, toplantı v.b. gibi faaliyetlerin düzenlenmesi ya da desteklenmesi olduğundan sözetmiştir.

Birbirinden ilgi çekici görüşler, bilgiler ve sorular ortaya koyan bildiri-ler, sempozyuma katılan bilim adamlarına da, dileyicilere de çok cazip geldi. Konuşmalar "simültane" olarak Türkçe-İngilizce karşılıklı tercüme edilmekteydi. Konuk bilim adamları sık sık organizasyonun iyiliğini ve ikramın mükemmelliğini överek teşekkürlerini ifade ettiler.

Gerçekten de symposium'un sürdüğü 4 gün boyunca, gösterişsiz; fakat gereken her işi yoluna koyan, düzenli bir işleyiş; beliren aksaklıklara derhal çözüm getiren bir düzen her an hissedildi.

Bu başarılı düzenin gerçekleşmesinde Atatürk Kültür Merkezi'nin genç görevlileri ve Turhan Seyahat Acentası elemanlarını (ve simültane tercüme ekibinin) gayretleri önemli rol oynadı.

Sunulan bildiriler, Sinan'ı, Sinan'ı yaratan ortamı ve Sinan'ın çalıştığı ortamı daha ayrıntılı, daha köklü ve bilimsel inandırıcılığı daha gelişmiş açıklamalarla aydınlatıldılar.

Rowland J. Mainstone'un Türk Sanatı Tarihi'nin Klâsik problemlerinden birini, Ayasofya ile Süleymaniye karşılaştırmasını, ilk defa bir Mimarlık Tarihi profesörü olarak bütün tasavvur ve strüktür ayrıntılarıyla analiz etmesi; mimarın hedefleri, projelerin ifade ve estetik amaçları açısından bunları kıyaslayıp, çok benzer görünseler bile, çok ayrı iki mimarî anlayışın ürünü olduklarını yetkiyle tesbit etmesi dikkatleri üzerinde topladı. Plân bakımından benzer görünseler bile, Süleymaniye'nin çok farklı ve ileri bir strüktür ve kitle kompozisyonu ortaya koyduğuna işaret eden Mainstone, Süleymaniye projesinin kökünün Türk Mimarî geleneğinde bulunduğunu belirtti.

Mimarlık Tarihi kitaplarımızda, böyle toplantılarda ihmâle uğrayan, teknoloji ve medeniyet tarihi şaheserleri olan su tesisatı yapıları ve sistemleri, birçok örnekleri ve özellikleriyle ilk defa Kâzım Çeçen ve Ünal Özış'in çalışmalarıyla tanıtılmış bulunuyor. Bu çalışmalarını özetleyen bildiriler, sempozyum'un başlıca katkıları arasında yer alıyor.

Malzeme kullanımında, dekorasyon programında ve teknik problemlerde önceliklerden daha analizci ve nesnel yaklaşımlar, Sinan ve çağının mi-

marisi için ayrıntıda da olsa daha fazla bilgi, en azından daha yeni sorular getirmiş oldu. Özellikle teknik alanda, Sinan'ın eserlerinde akustik araştırması çok taze, çağdaş ve uzun zamandır beklenen bir girişim olarak üstünde durmağa değer.

Avrupa'nın o çağdaki haritacılığının bizdeki etkilerini ve paralellerini tanıtan; Sinan'ın yaşadığı ortamdaki minyatür v.b. gibi diğer sanat dalları hakkında özgün ve yeni araştırmaları müjdeleyen bildiriler de ilgiyle izlendi.

(Sempozyuma ilişkin bu haber metni Prof. Dr. Oluş Arık tarafından hazırlanmıştır).

